

ПОЛАТА КЪНИГОПИСНАЯ

POLATA KNIGOPISNAJA – AN INFORMATION BULLETIN DEVOTED TO THE STUDY OF EARLY SLAVIC BOOKS, TEXTS AND LITERATURES, NIJMEGEN 1(1978)–7(1983)

Prof. dr Mario Capaldo i prof. dr William R. Veder, urednici i izdavači novoga biltena, započeli su puni elana i optimizma s planom da svake godine objave po dva broja (u ožujku i u rujnu). Već u četvrtom broju primjećuju, sa simpatičnom iskrenošću, kako nije dobro unaprijed planirati ritam izlaženja i sadržaj pojedinih brojeva, nego »publish what we actually have in hand«. Tako je Polata knjigopisnaja izlazila u ovim razmacima: broj 1 rujan 1978, 2 lipanj 1979, 3 ožujak 1980, 4 ožujak 1981, 5 listopad 1981, 6 prosinac 1982 i 7 ožujak 1983.

Bilten sadrži ove rubrike: ДѢЛО КЪННЖЬНОЕ, ЛѢТОПИСЬ, КЪННЖЬНИЦА, ОБЪЩЕЕ ЖИТИЕ i ПРИЛОЖЕНИЕ.

Rubrika ДѢЛО КЪННЖЬНОЕ informira nas o stanju paleoslavistike u neslavenskim zemljama. W. Vodoff izvještava za Francusku (1,3-10), † A. E. Pennington za Veliku Britaniju (1,11-14), M. Capaldo za Italiju (1,15-38), W. R. Veder za Nizozemsku (1,39-44 i 2,11), za Belgiju (2,4-5 i 3,20) i za Portugal (2,11). Za Izrael i Sinaj piše M. Altbauer (2,6-10), za Španjolsku A. de Santos Otero (2,12-13), za Kanadu I. I. Tamawecky (3,4-11), za SAD E. Kasinec (3,12-19) i B. Struminsky (5,5-7). U izvještaju za Švicarsku Ronald Marti prvi put spominje jedan glagoljski odlomak koji se čuva u Baselu (5,2-4). O stanju u

Ukrajini izvještava D. Ostrowski (6,2-29), a u Mađarskoj E. Ojtozi (6,30-39). Iz navedenoga se vidi da u neslavenskim zemljama djeluje više paleoslavističkih središta koja prikupljaju mikrofilmove i mikrofiševe, katalogiziraju slavenske rukopise i objavljuju bibliografije pa time pomažu znanstvenicima proučavanje slavenske knjige – rukopisne i štampane. U Parizu je Institut de recherche et d'histoire des textes du Centre national de la recherche scientifique pokrenuo rad slavenskog odjela koji će biti smješten u zgradi Nacionalnog instituta za slavenska istraživanja (adresa: La section slave de I. R. H. T., Institut national d'études slaves, 9 rue Michelet, 75006 Paris; W. Vodoff 1,9). Na Odsjeku za slavenske i istočnoevropske jezike, Ohio State University, Columbus, SAD, pokrenut je sedamdesetih godina *Hilandarski projekt*. Prva faza rada na projektu uglavnom je završena osnutkom tzv. Hilendarske sobe u kojoj je smješteno više od tisuću snimljenih ćirilskih rukopisa i nekoliko stotina snimljenih štampanih ćirilskih knjiga 15-19. st. (E. Kasinec 3,15). O Hilendarskom projektu opširno je izvijestio prof. M. Matejić, direktor projekta, na Hilendarskoj konferenciji 1981. g. u Columbusu (5,43-45). O mikrofilmovima slavenskih rukopisa koje posjeduje Hill Monastic Manuscript Library (Saint John's University, Collegeville, Minnesota, SAD) izvještava E. Kasinec (3,15). Iz njihova kataloga »Slavic Manuscripts in HMML« saznali smo da su to rukopisi iz Österreichische Nationalbibliothek, Wien, i da ih je snimljeno 186 redom po signaturama od *Cod. slav. 1* do *Cod. slav.*

178 (osim 135 i 137) uz to još i *Cod. slav. 12**, *12***, *13**, *14**, *14***, *19**, *21**, *21***, *21****, *30**. Među snimljenima je deset glagoljskih: *Cod. slav. 3*, *4*, *8*, *55*, *77*, *78*, *121*, *136*, *146*, *166*. U okviru programa mikrofilmiranja General Microfilming Company, Cambridge, Massachusetts, SAD, snimaju se ruske štampane knjige od 1563. do 1800. god. (E. Kasinec 3,14). U Rimu je osnovan dokumentacijski centar za slavenske rukopise (CEDOMAS) pri Institutu za slavensku filologiju Sveučilišta. U Polati je objavljen popis od 125 mikrofilmova ćirilskih rukopisa 14-19. st. CEDOMAS-a (M. Capaldo 1,34-38). Polata donosi i popis mikrofiševa ćirilskih rukopisa 13-19. st. Instituta za slavistiku u Utrechtu (W. R. Veder 1,40-44). U Padovi je osnovan Archivio elettronico del lessico paleoslavo (AELP) u okviru kojeg je Natalino Radovich podvrgao strojnoj (kompjutorskoj) obradi staroslavenski leksik uzet iz *Handwörterbuch zu den altkirchenslawischen Texten* Sadnik-Aitzetmüllera. U planu su i drugi staroslavenski tekstovi (v. Tandarićev prikaz knjige N. Radovich, *Analisi insiemistica del lessico slavo ecclesiastico antico*, Padova 1974. u Slovu 25-26, 428-430).

Iz rubrike ЛѢТОПИСЬ saznajemo za stručne i znanstvene skupove održane od 1977. do 1982. god. U tom je razdoblju u Bugarskoj održan Prvi međunarodni simpozij o Suprasaljskom zborniku u Šumenu 1977. (M. Capaldo 1,45-58). Organizatori simpozija J. Zaimov i M. Capaldo ujedno su i priređivači novog izdanja Suprasaljskog zbornika kojega je I. tom 1982. god.

objavila Bugarska akademija. U Šumenu je 1979. bila i Prva međunarodna konferencija bugaristike (M. Kočev, G. Balkov 3,46-52), održan je Okrugli stol o bogumilstvu (U. Rinaldi 3,52-54) i Međunarodni simpozij »Ivan Egzarh Bugarski« (M. Capaldo 3,68-69). U Sofiji je održan kolokvij o starobugaristici 1978. (B. Velčeva 2,31-41) i 1980. (W. R. Veder 5,29-41). Komisija za rukopise (CIBAL) zasjedala je u Sofiji 1979. (2,88-89), a te je godine u Sofiji održan Seminar slavenske paleografije i diplomatike (K. Stančev 3,63-68). O starobugaristici se još raspravljalo na Italobugarskom simpoziju o Ćirilu i Metodiju u Rimu (J. Jerkova 1,60-65) 1977. i u Spoletu 1981. god. na Simpoziju o srednjovjekovnoj bugarskoj kulturi (6,68-71). U Spoletu je održan i 30. tjedan slavenskog srednjeg vijeka 1982. god. (5,91). Paterici su bili tema dvaju međunarodnih simpozija: o staroslavenskom se govorilo u Krakovu 1977. (1,58-59), a o ranokršćanskom u Nijmegenu 1981. (Veder 6,64-66). Pariz je pak 1981. bio domaćin Kolokvija o studiju slavenskih rukopisa u Zapadnoj Evropi i Okruglog stola: tehnike koje se mogu primijeniti pri čitanju oštećenih rukopisa (5,91). Susreti studijske grupe za istočnoevropski srednji vijek naizmjenice su održavani: 1977. u Oxfordu, 1978. u Londonu (2,14-31), pa 1978. u Oxfordu i 1979. u Londonu (3,29-45), zatim u Oxfordu 1980. (5,41 i 6,51-55) i 1981. godine (6,72-74). Iscrpan prikaz VIII međunarodnog slavističkog kongresa (Zagreb 1978) tematski su obradili: M. Capaldo, W. R. Veder, J. Meijer, R. Mathiesen, G. Dell' Agata, A. Danti i T. Eekman (2,42-83 i 3,21-28). Beogradski VIII međunarodni sastanak slavista u Vukove dane prikazao

je za 1978. T. E. Naumov (2,84-86). U Berklyju je 1981. održana izložba starih ćirilskih i ruskih knjiga (6,67) i u Lenjingradu Konferencija o problemima slaveno-ruske rukopisne tradicije (6,67-68). Ann Arbor je bio domaćin IV bizantološke konferencije 1978. (3,29), a Birmingham 1981. Petnaestog bizantološkog proljetnog simpozija Bizant i Slaveni (5,41-42 i 6,55-63). U Pragu je održan 1978. simpozij o epohi Karla IV (2,86-87); u Solunu i Ateni o srednjovjekovnoj grčkoj i slavenskoj literaturi 1979. (R. W. Veder 3,54-63); u Budimpešti i Višegradu održane su sjednice međunarodnog slavističkog komiteta 1979. (W. R. Veder 3,89-90); u Columbusu, Ohio, SAD, održana je Hilendarska konferencija 1981. g.d. (5,43-99).

U 5. i 6. broju PK otvara se nova rubrika **КЪН ИЖЪНИЦА** za opću bibliografiju slavenskih rukopisa. Pokrenuli su je Veder i Capaldo, a mogu u njoj sudjelovati i drugi. Cilj je bibliografije da informira općenito, iscrpno i ažurno o literaturi za pojedini ćirilski ili glagoljski rukopis. U tu svrhu obradit će se časopisi, monografije i zbornici tako da se ispišu svi rukopisi koji su u njima na bilo koji način obrađeni ili samo spomenuti, odredi se njihova signatura i slože se abecednim redom prema zemljama i bibliotekama gdje se čuvaju, a unutar jedne biblioteke ili arhiva slože se signature po redu (prema abecedi i/ili prema brojevima). Tako je, na primjer, svrstano preko četiri stotine slavenskih rukopisa koji su opisani, izdani, reproducirani ili samo spomenuti u našem časopisu Slovo. Nalaze se u dvadesetak zemalja i osamdesetak biblioteka: M. Capaldo, 'Slovo' Časopis Staroslaven-

skog instituta Zagreb 1 (1952)-29 (1979) 5,10-28. Za svaki je rukopis naveden naslov, broj i godina časopisa, paginacija i autor, te oznake koje pobliže kazuju kako je rukopis obrađen: D (description) znači da je opisan, E (édition) znači da je izdan (navedene su stranice koje su izdane), V (varijante) ako je varijanta uz drugi rukopis (koji se također navede), C (compte rendu) ako je spomenut u prikazu djela (navede se i to djelo), R (reproduction) ako je reproduciran (i koje stranice). Uz paginaciju se navede broj bilješke ako je rukopis spomenut u bilježci ispod teksta. Umjesto oznake D može se dati informacija o vrsti opisa (lingvistički, povijesni, filološki). W. R. Veder obradio je tako više časopisa (6,40-50): *Annuaire de l'Institut de philologie et d'histoire orientales et slaves (Bruxelles) 1 (1932) - 24 (1980)*, skraćeno AIPHOS, *Medelingen der Koninklijke Nederlandse Akademie van wetenschappen, afd. letterkunde (Amsterdam) 53 (1922) - 84 (1937), nieuwe reeks 1 (1938) - 25 (1962)*, skraćeno MKAWL, *Scandoslavica (Stockholm) 1 (1954) - 25 (1962)*, skraćeno ScandSlav, *Slavica Gandensia (Gent) 1 (1974) - 6 (1980)*, skraćeno SlavGand, *Slavica Lundensia (Lund) 1 (1973) - 6 (1977/78)*, skraćeno SlavLund, *Studies in Slavic and General Linguistics (Amsterdam) 1 (1980)*, skraćeno SSSL, *Tijdschrift voor Slavische taal- en Letterkunde (Den Haag) 1 (1972) - 2 (1973)*, skraćeno TSTL, *Verhandelingen der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, afd. Letterkunde (Amsterdam) 1 (1858) -20 (1891), nieuwe serie 1 (1896) - 73 (1967)*, skraćeno VKAWL.

Rubrika **ОБЪЩЕТЕ ЖИТИЕ** donosi podatke o suradnicima biltena (zvanje, adresa, glavna bibliografija) i o važnijim paleoslavističkim događajima. Iz prvog broja saznajemo da dr. Marija Pantelić izrađuje nacrt glagoljskih slova za IBM pisači stroj (1,69), a u idućem (2,99) je njezin nacrt objavljen. Glagoljska bi se »glava« za IBM pisači stroj dala izraditi u Nijmegenu. Troškovi izrade iznose § 6000, a prodajna cijena bila bi § 80. Da bi se plan ostvario, potrebno je da trideset ustanova participira po § 200. Međutim za participaciju u troškovima proizvodnje javile su se samo tri institucije (Institut voor slavische talen – Utrecht, Vakgroep Slavistiek – Nijmegen i Staroslavenski zavod – Zagreb), pa se još nije prišlo izradi. Zainteresirane se ustanove mogu javiti na adresu: dr W. R. Veder, Vakgroep Slavistiek, Postbus 9103, 65000 HD Nijmegen. J. Zaimov najavljuje na staroslavenskom (vijest je štampana starom ćirilicom i glagoljicom) projekt Bugarske akademije u okviru kojega će se ponovo izdati svi staroslavenski kanonski rukopisi (2,93-95). Urednici preporučuju časopis *Codicologica*, koji obrađuje načelne probleme iz paleografije i kodikologije; jer se oni mogu primijeniti i u slavenskoj paleografiji (3,101-102). Rubrika je pisana neposredno i toplo sa željom da svi paleoslavisti međusobno surađuju »creating that international community of scholarship, that scriptorium, in which each member supports the other, as S. Clement of Ohrid so aptly phrases it: **АКЪИ НѢКЪИНА СТЕПЕНИ ЛѢСТВУЪИНА, АРОУГЪ АРОУГА ПРѢНОСАШЕ И ПРѢИМАЖШЕ, НА НЕБЕСА ДОУШОВЪЗНОСАТЪ.** (1,2).

ПРИЛОЖЕНИЕ je jedina rubrika broja četiri a sadrži referate održane na simpoziju o patericima u Nijmegenu 1981.: G. Bartelink, Une phase dans la transmission de la *Vita Benedicti* de Grégoire le Grand: la traduction grècque par le pape Zacharie (4-14), M. de Elizalde o.s.b., Sur la collection d'apophthèmes traduite en latin par Paschase de Dumio (15-18), M. Dvali, Types of Gregorian Manuscripts of the Apophthegmata Patrum (19-25), M. Capaldo, Le Azbučno-Ierusalimskij Paterik (Collectio alfabético-anonyme slave des Apophthegmata Patrum) (26-50), W. Veder, L'alfavitnyj Paterik (Collection alfabétique dérivée du AIP et du SkP) (50); isti, Le Skitskij Paterik (Collection systématique slave des Apophthegmata Patrum) (51-72); isti, Le Sistematičeskij Paterik (Collection systématique dérivée du SkP et du AIP) (73-75); isti, Le Protopaterikon Scaligeri (76-78).

ПРИЛОЖЕНИЕ broja 7 donosi priloge koji se bave problemom staroslavenskog prijevoda Biblije: R. Mathiesen, Handlist of Manuscripts Containing Church Slavonic Translations from the Old Testament, (3-48); H. E. Gaylord, Slavjanskij tekst tret'ej knigi Varuha (49-56); A. E. Naumov, Ukazatel' načal biblejskih stihov, vyboročno upotrebljaemyh v cerkovnoslavjanskom bogoslužanii, (57-76); Y. Burns, Some Aspects of Slavonic Gospel Manuscripts and Their Greek Counterparts (77-85).

Prema vijestima što ih doznajemo iz Polate, fond se glagoljskih rukopisa povećao. U samostanu sv. Katarine na Sinaju pronađen je 1975. g. jedan potpun glagoljski homilijar i jedan potpun glagoljski psaltir (nisu datirani) i 4 lista Sinajskog euhologija. Pro-

nađeni su i odlomci od desetak ćirilskih rukopisa, najveći po opsegu je Homilijar popa Petra iz 1370. god., a nađene su i dopune poznatim i važnim rukopisima kao što je Dobromirovo evanđelje (30 listova), Srpski psaltir i Byčkovljev psaltir (po 16 listova od svakog). O pronalasku je izvijestio u Sofiji 1980. god. M. Altbauer (W. R. Veder 5,31). U Baselu se čuva jedan glagoljski odlomak brevijara u Universitätsbibliothek sign. N I 2 No 148 b (R. Marti 5,2-4). Mavrov glagoljski brevijar iz 1460. g. nije više vlasništvo obitelji Pezzoli u Rimu (kako navode M. Capaldo 1,27 i A. Nazor 5,57), već Nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu, koja ga je otkupila 1982. g. (sign. R 7822). Podatke što ih donosi Polata (M. Capaldo 1,28 i 5,65; A. Nazor 5,57-58) o glagoljskim rukopisima u Dolini i Trstu, dopunjujemo prema radnji: Sergio Bonazza, Glagolica na Tržaškem, Goriškem in Čedadjskem, Goriški letnik 4/5 1977/78, 103-116; isti, Die westliche Ausdehnung der glagolitischen Schrift, Münchner Zeitschrift für Balkankunde 2. Band 1979, 1-17. Prema Bonazzi

u Dolini u župnom arhivu čuva se Urbarij crkve sv. Socerba (tal. San Servolo) 1583-1607. g. i Oporuka Luke Jurjana iz 1596. g. U Trstu, Biblioteca civica, čuvaju se dva lista brevijara iz 13. st., sign. Ms. Misc. 81.; zatim knjiga Bratovštine sv. Večere crkve sv. Marije na otoku Ugljanu kraj Zadra 1617-1872. g., sign. P.P. Ms. 2-2. i odlomak liturgijskog teksta iz 15/16. st. (sudeći po citiranom tekstu, to bi mogao biti misal). Urbarij crkve sv. Socerba zabunom je naveden pod Trst (A. Nazor 5,58). U Arhivu biskupije u Trstu čuva se glagoljski kupoprodajni ugovor iz 1557. g., a u dekanatskom arhivu sela Črniče kraj Gorice glagoljska bilješka istrgnuta po svoj prilici iz glagoljskog misala: »*Č.f.o.v. (=1583). Miseca Jjuna na d'i (=15). Pride k nam v Kamene g. škof vidamski i nas vižita ta isti dan na svetoga vida tako hoti da mu Mašu hrvacki poem pred vsimi doktori i pred vsim pukom v crikvi S. Mihela v Kamenah. Predah ta Misa crikvi S. Justa počteno ga su plat(i)li gotovimi denari.*« (Bonazza, Ausdehnung ... p. 11).

Marica Čunčić